

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING

RAÄ 213

Bolmstad 2:44
Angelstad socken, Ljungby kommun

Carl Persson
Jessica Wennerlund

Smålands museum
Rapport 2006:42

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

RAÄ 213

Angelstad socken, Ljungby kommun

Carl Persson
Jessica Wennerlund

Smålands museum Rapport 2006:42

© 2006 SMÅLANDS MUSEUM
VÄXJÖ 2003

ISSN1403-2902

PRODUKTION OCH DISTRIBUTION:

Smålands museum, Box 102, 351 04 Växjö

ALLMÄNT KARTMATERIAL: Medgivande 507-98-29

TRYCKT HOS: Arkitektkopia Växjö

Sammanfattning

Smålands museum har på uppmaning av Länsstyrelsen i Kronobergs län utfört en arkeologisk förundersökning av fornlämning 213 i Angelstads socken, Ljungby kommun.

Fornlämningen bestod av en övergiven gårdstomt. Syftet med förundersökningen var att fastställa omfattning, innehåll och avgränsning av gårdstomten, samt undersöka om andra under mark dolda fornlämningar förekom inom området.

Platsen rymde lämningar från mänskliga aktiviteter från skilda tidsperioder. De urskiljbara tidsperioderna var främst stenålder och nyare tid. Platsen var dock mycket skadad av plöjning varför dess informationspotential var begränsad.

Några ytterligare antikvariska insatser rekommenderas inte.

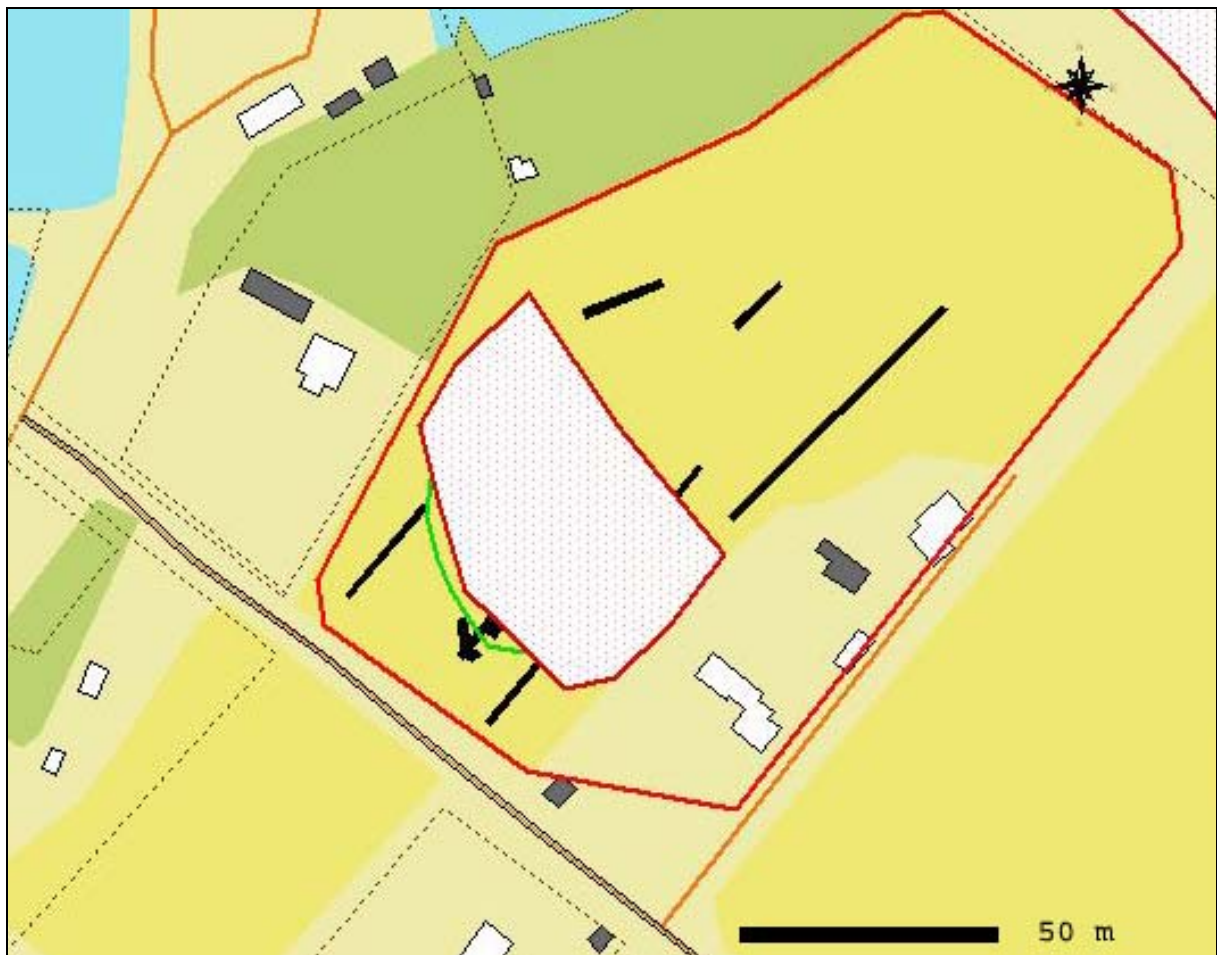

Fig. 1 Utdrag ur den digitala fastighetskartan över delar av fastigheten Bolmstad 2:44. Schakt svarta, RAÄ 213 skrafferad, förundersökningsområdet markeras med röd polygon..

Inledning

Smålands museum har på uppmaning av Länsstyrelsen i Kronobergs län utfört en arkeologisk förundersökning av fornlämningen 213 i Angelstads socken. Fornlämningen utgörs av den övergivna gårdstomten för Norregården i Bolmstad som den definieras enligt 1757 års skifteskarta. Gården avhystes under 1800-talet. I Bolmstad fanns i slutet av 1300-talet och början av 1400-talet en medeltida sätesgård för väpnaren Nils Knutsson och hans hustru. Även under 1500-talet var Bolmstad sätesgård. 1637 omfattade säteriet samtliga byns sju gårdar (Vejde 1929:95f, Hansson 2001:299).

Fig 2. Delar av storskifteskartan över Bolmstad från 1769. Undersökningsområdet innefattade Norregårdens gårdstomt (gård C) Raä 213 i Angelstads socken. Norr uppåt på kartan.

I närområdet finns ett flertal registrerade fornlämningar från skilda tider. Ett par hundra meter österut ligger Drakaröret, en hållkista i ett röse (RAÄ 101) och ett par hundra meter åt nordost finns ett nyupptäckt gravfält, sannolikt från järnåldern (RAÄ 211).

Förundersökningen förorsakades av ett planerat bostadsområde. Det aktuella förundersökningsområdet är ca 2,5 hektar stort och utgörs av odlad mark som ligger i en svag västsluttning ner mot sjön Bolmens strand (se fig 1 och 2)

Syfte

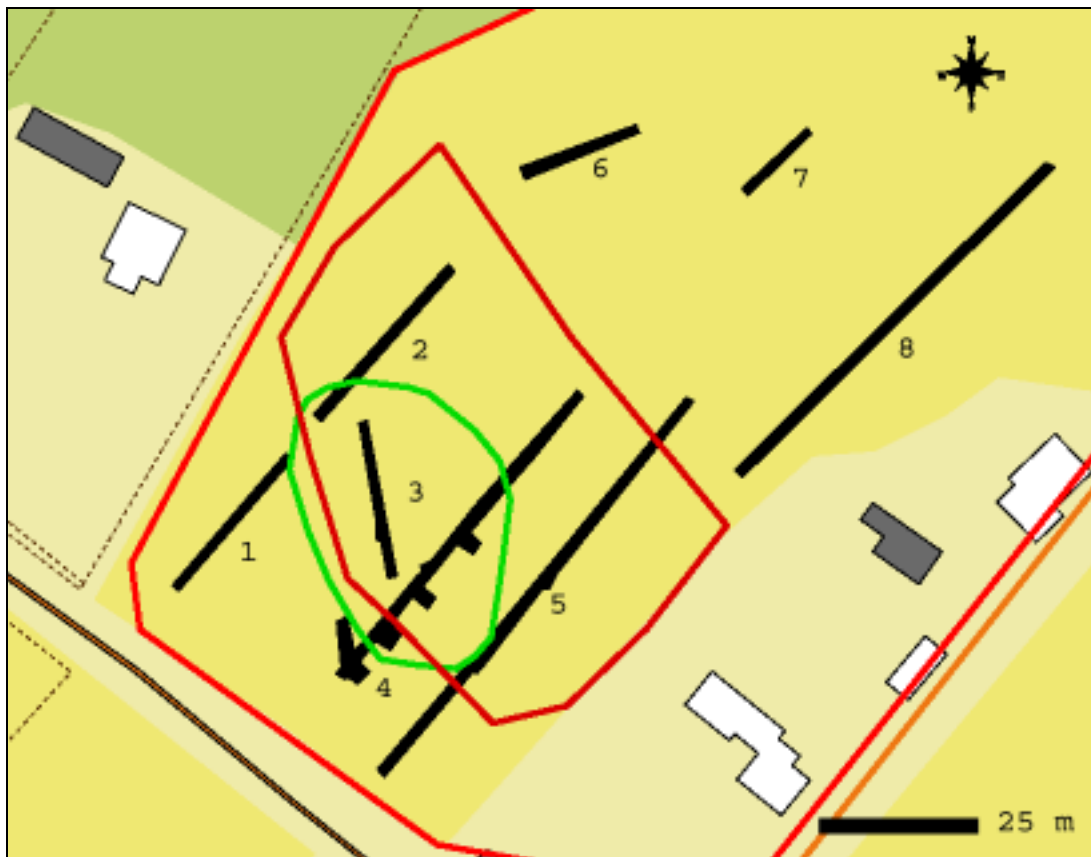
Syftet med förundersökningen var enligt undersökningsplanen att fastställa omfattning, innehåll och avgränsning av gårdstomten, samt eventuella andra under mark dolda fornlämningar. Resultatet av förundersökningen ska ligga till grund för Länsstyrelsens fortsatta hantering av ärendet.

Metod

Förundersökningen genomfördes i form av en sökschaktsgrävning. Maskingrävda sökschakt och mindre sammanhängande ytor togs upp. Totalt grävdes åtta schakt inom förundersökningsområdet. Schaktbredden var 1,2 meter och matjordstjockleken varierade mellan 0,25 – 0,40 meter. Anläggningar, lager och fynd mättes in med totalstation. All dokumentation har utförts i systemet Intrasis. De ej plogskadade delarna av schakten har rensats noggrant med skärslev och piassavakvast (Schakten 2, 3 och 4, se fig 3). Anläggningar och fynd framkom i schakt 2,3 och 4. Övriga schakt var tomma.

Figur 3. Det fyndförande schaktet 4 efter rensning, från SV.

Figur 4. Ytan med förhistoriska lämningar (grön polygon) i relation till den registrerade fornlämningen RAÄ 213 (röd polygon). På kartan är även schaktens nummer utsatta.

Boplatslämningar från förhistorisk tid

Vid förundersökningen påträffades fynd av flinta (4 st) samt keramik (2 st). Ett antal tämligen urlakade härdar och några gropar påträffades också (se bilaga 3 och 4). Flintfynden antyder en datering till stenålder. Någon mer exakt typologisk datering kan inte ges. En av keramikskärvorna var snörörnerad under mynningen. Möjligen är denna skärva från stenåldern.

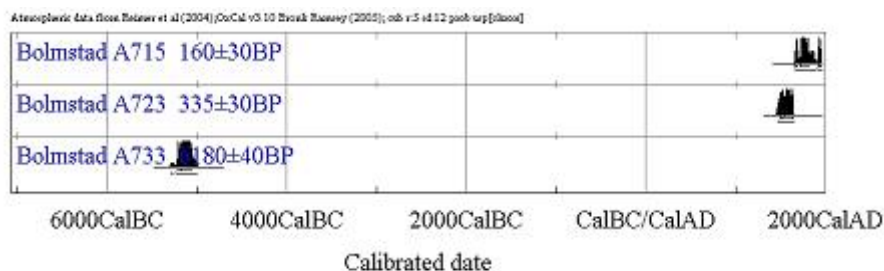
Boplatsen är skadad av plöjning. Inga fynd eller anläggningar påträffades i de områden som var skadade av plöjning (se bilaga 4). Boplatsens avgränsning såsom den framgår av fyndspridningen speglar således sannolikt inte den förhistoriska boplatsens utbredning (fig 3).

Det är helt klart att platsen nyttjats under förhistorisk tid. Men de fåtaliga fynden och anläggningarna medger inte att platsen kan funktions- och tidsbestämmas på ett entydigt sätt.

Vedartsanalyser och dateringar

Sammanlagt vedartsanalyserades prover från sju anläggningar (bilaga 1). På grundval av vedartssammansättningen och anläggningarnas morfologiska likheter valdes prover från anläggningarna 715, 723 och 733 ut för ^{14}C -analys. Förhoppningen var att de likartade anläggningarna, vilka alla var härdar skulle ge samstämmiga dateringar. Om dessa dateringar skulle falla inom stenålder skulle dateringarna stämma med fyndmaterialet, vilket då skulle möjliggöra en tidsbestämning av åtminstone en förhistorisk period inom området.

Den radiometriska analysen resulterade i följande dateringar; 160 ± 30 BP, 6180 ± 40 BP och 335 ± 30 BP (se fig 4 och bilaga 2). Resultatet tyder klart på att de ovan nämnda förhoppningarna inte kunde infrias. Några slutsatser av dateringarna vad det gäller platsens nyttjande under förhistorisk tid kan alltså inte dras.

Figur 5. De kalibrerade dateringarna från RAÄ 213.

Figur 6. Anläggning 723. Daterad till 335 ± 30 BP.

Resultatet av undersökningen av den övergivna gårdstomten

Resultaten visar att platsen förutom den förhistoriska fasen, även varit bebodd under historisk tid. Över området finns flera kartor, som visar Norregårdens utbredning på platsen, men de enda som visar byggnadernas placering är kartan över Bolmstads säteri med underliggande Frälse- och skattehemman 1757, samt på storskifteskartan över Bolmstad från 1769. På kartan från 1685 finns bara gårdens läge utmärkt med en hussymbol. Enligt kartan från 1757 var Norregården betecknad med D och bestod av två byggnader. Enligt storskifteskartan från 1769, bestod gården (gård C) av tre byggnader. Det var två längre byggnader och en mindre, men fler byggnader kan ha funnits på platsen, både vid denna tidpunkt och tidigare. Båda kartorna stämmer väl överens när det gäller de större byggnadernas placering.

Figur 7: Del av 1757 års karta över Bolmstads säteri med underliggande frälse- och skattehemman. Norregården är den nordligaste av gårdarna som betecknas D. Byggnaden som påträffades under undersökningen bör ha varit den sydligaste byggnaden inom denna gård.

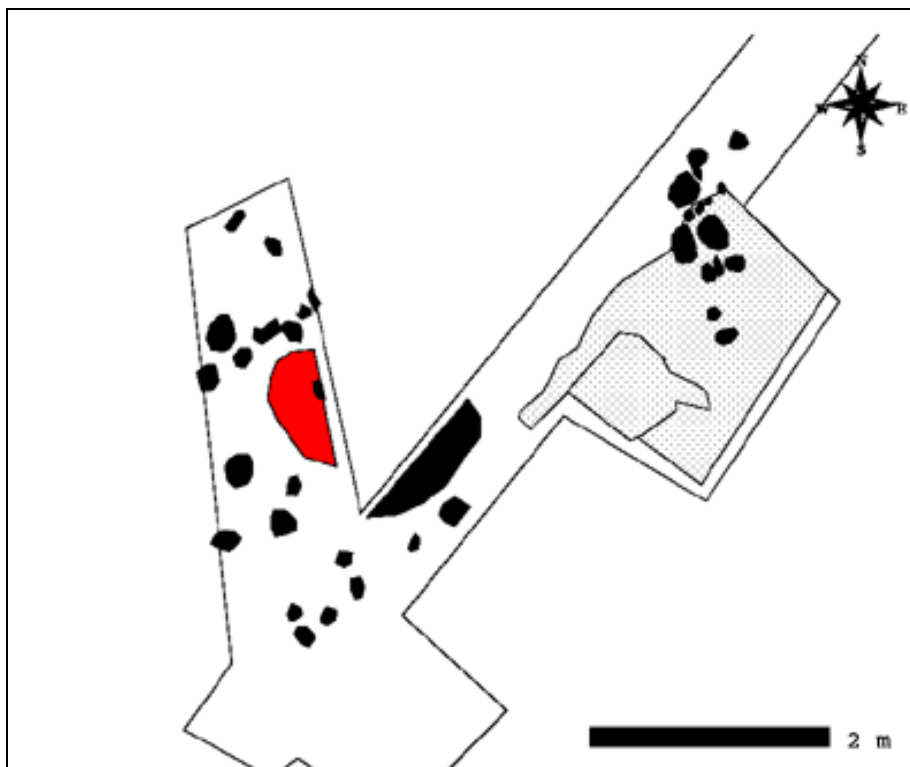
Endast i ett av schakten (schakt 4) fanns rester efter bebyggelse och andra anläggningar tillhörande en gårdstomt. Schaktet var beläget i södra delen av undersökningsområdet och utökades åt öster och väster där anläggningar påträffades. Schaktet grävdes i sydvästlig – nordostlig riktning och låg högst upp på den mindre höjden inom undersökningsområdet.

I södra delarna av schaktet påträffades ett antal större stenar som var så placerade att man kan misstänka att det har varit en husgrund med syllstenar. Då området varit plöjt har förmodligen en stor del av stenarna plockats upp för att underlätta markberedningen. Enligt uppgift från markägaren har detta parti varit svårt att plöja på grund av stora mängder sten i marken. Området har mest använts som vall och äng på grund av detta.

Byggnaden låg troligen i nordöst – sydvästlig riktning med det sydvästra hörnet strax sydväst om schaktet. Det gick tyvärr inte att utöka schaktet åt det hållet, eftersom här låg ett elkabelstråk i marken. Den byggnad som påträffades bör ha varit resterna av den sydligaste av byggnaderna enligt kartorna från 1757 och 1769. Fyndmaterialet från gårdstomten var mycket magert, endast en bit yngre rödgods från ett fat, en vikt och några bitar tegel kunde tillvaratas. Detta ger dock inga säkra ledtrådar till byggnadens datering. På grund av den goda överensstämmigheten mellan syllstenarnas utbredning och riktning och läget på Norregårdens södra hus bör dock en datering till 1700-tal vara sannolik.. Byggnaden kan mycket väl ha funnits på platsen långt tidigare, men det finns inga säkra belägg för detta.

De flesta lämningarna efter gårdstomten har plöjts bort, men på en liten del finns en tunn kulturlagerrest. Lagret var endast någon centimeter tjockt (fig 8).

Kolprov från två av härdarna (715 och 723) gav dateringar som var samtida med bytomten.

Figur 8. Inmätning av rester av gårdsbyggnad i schakt 4. Ev. syllstenar svarta, recent störning röd. Kulturlagerresten är grå och skrafferad.

Tolkning och rekommendationer

Platsen rymmer lämningar från mänskliga aktiviteter från skilda tidsperioder. De urskiljbara tidsperioderna är främst stenålder och nyare tid. Platsen är dock mycket skadad av plöjning varför dess informationspotential måste sägas vara ringa. Det är därför Smålands museums mening att inga ytterligare antikvariska åtgärder är erforderliga om området skall exploateras.

Referenser

Hansson M 2001 *Huvudgårdar och herravälden. En studie av småländsk medeltid*. Stockholm.

Vejde P G 1929 *Kronobergs läns herrgårdar I-II*. Växjö.

Historiska kartor: Lantmäteriet arkiv, Angelstad socken, Bolmstad, Akt F6 – 5:1-4

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diariernr:	431-6644-5
Smålands museums diariernr:	110-00530
Uppdragsgivare:	Bolmstads Säteri 2
Ansvarig institution:	Smålands museum
Län:	Kronoberg
Kommun:	Ljungby
Socken:	Angelstad
Ekonomiska kartan:	5D 1f
Höjd:	145-148 möh
Koordinater:	X 6308866 Y 1376236
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning
Personal:	Carl Persson och Jessica Wennerlund
Fältarbete utfört:	20060503 - 20060505

Dokumentation kring ärendet förvaras i Smålands museums kulturmiljöavdelnings arkiv.

Bilaga 1. Vedartsanalyser utförda av Ulf Strucke RAÄ

Analysprotokoll

Landskap: Småland

Socken:

Fastighet: Bolmstad

RAÄ nr:

Kategori:

AnalysId: 5914

Anläggning: 445 Grop

Vikt: 3,0

Fragment: över 50

Art: Ek

Material: Träkol

Kommentar: Orent prov. Datering av yttre stamdelar.

Provnr:

Analyserad vikt: 3

Analyserat antal: 30

Antal: 30

AnalysId: 5920

Anläggning: 470 Grop

Vikt: 0,1

Fragment: 2

Art: Al

Material: Träkol

Kommentar: Vald för datering.

Provnr:

Analyserad vikt: 0,1

Analyserat antal: 2

Antal: 1

Art: Bok

Antal: 1

Material: Träkol

Kommentar: Ej tillvaratagen.

AnalysId: 5919

Anläggning: 708 Grop

Vikt: 0,3

Fragment: 6

Art: Al

Material: Träkol

Kommentar: Valf för datering.

Provnr:

Analyserad vikt: 0,3

Analyserat antal: 6

Antal: 1

Art: Bok

Antal: 1

Material: Träkol

Kommentar: Ej tillvaratagen.

Art: Ek

Antal: 4

Material: Träkol

Kommentar:

AnalysId: 5915

Anläggning: 715 Härd

Vikt: 0,5

Fragment: 11

Art: Ek

Material: Träkol

Kommentar: Stam. Egenålder över 30 år.

Provnr:

Analyserad vikt: 0,5

Analyserat antal: 11

Antal: 11

AnalysId: 5916
Anläggning: 723 Hård
Vikt: 0,4
Fragment: 9
Art: Björk
Material: Träkol
Kommentar: Vald för datering.
Art: Ek
Material: Träkol
Kommentar: Stam. Egenålder över 30 år.

Provnr:
Analyserad vikt: 0,4
Analyserat antal: 9
Antal: 4
Antal: 5

AnalysId: 5917
Anläggning: 733 Hård
Vikt: 0,1
Fragment: 9
Art: Tall
Material: Träkol
Kommentar: Stam.

Provnr:
Analyserad vikt: 0,1
Analyserat antal: 9
Antal: 9

AnalysId: 5918
Anläggning: 756 Hård
Vikt: 0,1
Fragment: 2
Art: Ek
Material: Träkol
Kommentar:

Provnr:
Analyserad vikt: 0,1
Analyserat antal: 2
Antal: 2

Bilaga 2. Radiometriska dateringar

Poznań, 22-08-2006

Report on C-14 dating in the Poznań Radiocarbon Laboratory

Customer: **Dr Carl Persson**
Smalands Museum

Sodra Jarnvagsgatan 2, Box 102
35104- Växjö
Sweden

Job no.: 1654/06

<i>Sample name</i>	<i>Lab. no.</i>	<i>Age 14C</i>	<i>Remark</i>
Bolmstad A715	Poz-17001	160 ± 30 BP	
Bolmstad A733	Poz-17002	6180 ± 40 BP	
Bolmstad A723	Poz-17003	335 ± 30 BP	

Comments: Results of calibration of 14C dates enclosed

Head of the Laboratory

Bilaga 3. Fyndtabell och anläggningstabell

F. nr.	Sakord	Vikt g.	Anmärkning
332	Keramik	1,5	Snörörnerad mynningsbit (förhistorisk).
333	Tegel	8,8	
722	Tegel	8,2	
733	Keramik	1,0	(förhistorisk)
735	Flinta	0,1	Avslag/Splitter
736	Flinta	1,1	Retuscherat avslag. Tämlichen lik en Lancettmikrolit men ej i mikrosticketeknik.
737	Flinta	3,0	Avslag
754	Yngre rödgods	15,2	Del av fat.
755	Flinta	0,0	Splitter
780	Vikt	47,2	Bly ?

A. nr	Typ	Diam. cm	Djup cm	Grävd	Vedart	¹⁴ C	Anmärkning
457	Stenlyft						Strykes
445	Grop/Härd	120	22	1/4	X		Rikligt med kol
464	Grop	74	16	1/2			Möjligen recent
470	Grop	45	8	1/2	X		
478	Stensamling	100		1/1			Ett lager sten
486	Stolphål	40	28	1/4			Stenskott
708	Grop	100	38	1/4	X		
715	Härd	60	8	1/2	X	X	
723	Härd	45	8	1/2	X	X	
733	Härd	45	-	1/2	X	X	Endast ett lager sten, ej ritad.

Bilaga 4. Översiktsplan

